

доповнень до Закону «Про Національну поліцію», з метою легалізації виконання обов'язків та реалізації прав поліції під час несення служби в умовах військової агресії, з визначенням порядку застосування фізичної сили, спеціальних засобів і вогнепальної зброї.

Зазначені заходи дозволять поліпшити правове становище поліцейського, підвищити ефективність застосування особового складу під час виконання завдань в умовах війни.

Список використаних джерел

1. Декларація про поліцію. Резолюція Парламентської Асамблеї Ради Європи № 690 (1979). URL: <http://www.uapravo.com/hro/text.php?lan=rus&id=4775>

2. Про основи національного спротиву : Закон від 16 лип. 2021 р. № 1702-IX. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1702-20#n452>.

3. Про Національну поліцію : Закон від 2 лип. 2015 р. № 580-VIII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/580-19#Text>.

Хаєронюк Микола Іванович,
професор кафедри кримінального
та кримінального процесуального права
Національного університету «Києво-
Могилянська академія», доктор
юридичних наук, професор

ВИЗНАЧЕННЯ КОРУПЦІЙНИХ ЗЛОЧИНІВ У КК УКРАЇНИ

1. Безумовно, після Перемоги над РФ, Україна зіштовхнеться з низкою економічних, політичних та соціальних проблем, викликаних війною і посилених корупцією, яка найближчим часом не зникне.

Корупція – це конкретні небезпечні для суспільства, протиправні, винні діяння, що масово вчиняються відповідними суб'єктами – фізичними особами. Саме тому, що вони є діяннями, їх можна і потрібно попереджати, а у випадках їх вчинення – розслідувати та притягувати до відповідальності винних осіб.

2. Як випливає зі ст. 1 Закону України «Про запобігання корупції», корупційні кримінальні правопорушення мають **дві обов'язкових ознаки**, які відрізняють їх від суміжних

правопорушень. Перша з них стосується способу вчинення, а друга – предмету чи засобу кримінального правопорушення:

1) зловживання (тобто використання влади, службових повноважень, професійних обов'язків чи пов'язаних з ними можливостей на шкоду правомірним інтересам іншого суб'єкта права) або вплив на службову особу з метою схилити її до зловживання;

2) неправомірна вигода. Це грошові кошти чи інше майно (річ), перевага, пільга, послуга, нематеріальний актив або вигода немайнового характеру, які особа без законних на те підстав: а) набуває шляхом зловживання, б) одержує, просить чи вимагає за вчинення в інтересах іншої особи шляхом зловживання дії чи бездіяльності, або в) пропонує чи надає іншій особі, щоби вона вчинила шляхом зловживання дію чи бездіяльність.

Небезпечність і вплив корупції в країні тим більші, чим більшими є розміри неправомірної вигоди, чим вищі посади обіймають і більші можливості мають особи, яка вчиняють корупційні діяння, і чим частіше вони їх вчиняють.

3. Виходячи з цих двох ознак, корупція проявляє себе у **трьох формах**, за яких особа шляхом зловживання одержує неправомірну вигоду, а саме:

1) одержує її у виді права на чужу річ, якою заволодіває, або чужої речі, яку викрадає;

2) одержує її у виді незаконного користування чужою річчю, несплати належного або одержання неналежного – переваги, пільги, послуги, нематеріального активу чи вигоди немайнового характеру;

3) одержує (або просить чи вимагає) її за вчинення дії чи бездіяльності в інтересах іншої особи. Ця форма не існує без свого дзеркального відображення – надання (або пропозиції) неправомірної вигоди першій особі за вчинення нею зазначеної дії чи бездіяльності.

4. За межами вказаних трьох форм ознак корупції немає. Тому, всупереч примітці до ст. 45 КК, не можуть бути визнані корупційними злочинами, наприклад: незаконне збагачення (адже ознакою складу злочину, передбаченого ст. 368-5 КК, не є ані зловживання, ані неправомірна вигода), нецільове використання бюджетних коштів (адже ознакою складу злочину, передбаченого ст. 210 КК, не є неправомірна вигода) та порушення правил посіву або вирощування снотворного маку чи конопель, або правил обігу наркотичних засобів, психотропних речовин, їх аналогів чи прекурсорів (адже

ознакою складу злочину, передбаченого ч. 2 ст. 210 КК, не є зловживання). Тому не є корупцією ані непотизм, ані лобізм, ані конфлікт інтересів, ані привласнення чужого тощо.

5. Точне відмежування корупційних кримінальних правопорушень від інших є важливим, оскільки лише у разі вчинення корупційного кримінального правопорушення настають **спеціальні правові наслідки**, зокрема:

– відповідна особа не може бути звільнена від кримінальної відповідальності або від покарання чи його відбування тощо (це передбачено статтями 45, 46, 47 і 48, ч. 1 ст. 69, ч. 4 ст. 74, ч. 1 ст. 75, ч. 1 ст. 79, п. 1 і 2 ч. 3 ст. 81, п. 1 і 2 ч. 4 ст. 82, ч. 4 ст. 86, ч. 3 ст. 87, ст. 89 і ст. 91 КК);

– майно, одержане внаслідок вчинення такого правопорушення, підлягає спеціальній конфіскації (статті 96-1–96-2 КК);

– щодо юридичних осіб, від імені яких та в інтересах яких вчинене таке правопорушення, застосовуються заходи, передбачені статтями 96-3–96-11 КК;

– особа, підозрювана у вчиненні віднесеного законом до підслідності НАБУ тяжкого або особливо тяжкого *корупційного* злочину, караного позбавленням волі, може бути затримана уповноваженою службовою особою без ухвали слідчого судді, суду, якщо є обґрунтовані підстави вважати, що можлива втеча з метою ухилення від відповідальності (п. 3 ч. 1 ст. 208 КПК);

– нежиття передбачених законом заходів посадовою чи службовою особою органу державної влади, посадовою особою місцевого самоврядування, юридичної особи, їх структурних підрозділів в разі виявлення *корупційного* правопорушення тягне відповідальність, передбачену ст. 172-9 КУпАП;

– відомості про таку особу вносяться до Єдиного державного реєстру осіб, які вчинили корупційні або пов'язані з корупцією правопорушення, і оприлюднюються (ст. 59 Закону «Про запобігання корупції»);

– ця особа не може бути призначена на певні посади; вона відсторонюється від виконання службових повноважень (статті 61, 64, 65-1 Закону «Про запобігання корупції», ч. 6 ст. 72 Закону «Про державну службу»); її не можна призначити членом ВККС (ч. 7 ст. 94 Закону «Про судоустрій і статус суддів»);

– якщо суд не позбавив таку особу права обіймати певні посади, пов'язані з виконанням функцій держави або місцевого самоврядування, або прирівняні до них, вона притягується до

дисциплінарної відповідальності (ч. 2 ст. 65-1 Закону «Про запобігання корупції»);

– той факт, що суддю визнано судом винним у вчиненні *корупційного* правопорушення, може бути визнаний істотним дисциплінарним проступком або грубим нехтуванням обов'язками судді, що є несумісним зі статусом судді чи виявляє його невідповідність займаній посаді (ч. 9 ст. 109 Закону «Про судоустрій і статус суддів»);

– звільнення з роботи у зв'язку з притягненням до відповідальності за умисне кримінальне правопорушення, вчинене з використанням свого посадового становища, у т.ч. корупційне, тягне за собою втрату права на спеціальну пенсію (ч. 12 ст. 86 Закону «Про прокуратуру», ч. 2 ст. 5 Закону «Про пенсійне забезпечення осіб, звільнених з військової служби, та деяких інших осіб», ч. 5 ст. 40 Закону «Про дипломатичну службу»). У цих випадках пенсія призначається на загальних підставах, установлених Законом «Про загальнообов'язкове державне пенсійне страхування».

6. З огляду на зазначене вище потребують удосконалення всі статті КК, що передбачають відповідальність за корупційні кримінальні правопорушення. При цьому насамперед необхідно:

– усунути суперечність між відповідними статтями КК і ст. 1 Закону України «Про запобігання корупції», яка містить визначення корупції та корупційного правопорушення;

– привести КК у відповідність до міжнародних стандартів, що визначають, які діяння є корупційними правопорушеннями, які суб'єкти мають нести за них відповідальність, які кримінально-правові засоби мають бути передбачені за них, в яких випадках є можливим кримінально-правовий компроміс, за яких умов вживаються кримінально-правові засоби до юридичних осіб [1]. Йдеться насамперед про стандарти Конвенції ООН проти корупції, Конвенції ООН проти транснаціональної організованої злочинності (статті), Кримінальної конвенції Ради Європи про боротьбу з корупцією, Додаткового протоколу до неї і Конвенції Ради Європи про боротьбу з маніпуляцією результатами спортивних змагань;

– в контексті євроінтеграції України адаптувати КК до положень відповідних актів Євросоюзу, зокрема, Конвенції Ради ЄС від 26 травня 1997 року про боротьбу з корупцією, до якої причетні службовці Європейських співтовариств або службовці держав-членів Європейського Союзу, і Рамкового Рішення Ради 2003/568/ЖНА від 22 липня 2003 року про боротьбу з корупцією в приватному секторі.

Список використаних джерел

1. Детальні пропозиції щодо цього висловлені в роботі: Альтернативний звіт з оцінки ефективності впровадження державної антикорупційної політики / О. В. Калітенко, Д. О. Калмиков, І. Б. Коліушко та ін.; за заг. ред. М. І. Хавронюка. Київ, 2019. 359 с.

Юсунов Володимир Васильович,
провідний науковий співробітник
науково-дослідної лабораторії з проблем
криміналістичного забезпечення
та судової експертології навчально-
наукового інституту № 2 Національної
академії внутрішніх справ, доктор
юридичних наук, професор;
Саковський Андрій Анатолійович,
директор навчально-наукового
інституту № 2 Національної академії
внутрішніх справ, доктор юридичних
наук, професор

АКТУАЛЬНІ ПРОБЛЕМИ ПРОТИДІЇ КОРУПЦІЙНІЙ ЗЛОЧИННОСТІ В УКРАЇНІ

З 24 лютого 2022 року триває повномасштабне військове вторгнення росії в Україну. Важливими умовами збереження суверенітету держави і відновлення її територіальної цілісності є належна збройна відсіч зазіханням окупантів, забезпечення соціально-економічних основ і політичної стабільності в країні. У цих умовах протидія корупції продовжує залишатися пріоритетним напрямом державної політики та спонукає до подальшого реформування органів кримінальної юстиції.

Відповідно до статистичних даних, за перші дев'ять місяців поточного року в Україні обліковано: зловживання владою або службовим становищем (ст. 364 КК) – 1768 випадків; прийняття пропозиції, обіцянки або одержання неправомірної вигоди службовою особою (ст. 368 КК) – 833; пропозиція, обіцянка або надання неправомірної вигоди службовій особі (ст. 369 КК) – 1161. Найпоширенішими корупційними кримінальними правопорушення у 2021 р. були: за ст. 364 КК – 3955; за ст. 368 КК – 1566; за ст. 369 КК – 1577 [1].

Загалом протягом 2021 р. НАЗК опрацювало 18 912 судових рішень, що обумовило внесення до Єдиного державного реєстру